

Antoni Amaro

EL SIMBOLISME DE L'ARBRE

L'Arbre representa, ja sigui de manera ritual i concreta, o mítica i cosmològica, o fins i tot purament simbòlica, al Cosmos viu, que es regenera incessantment. Com a vida inesgotable, equival a la Immortalitat, l'Arbre - Cosmos pot convertir-se, en un altre pla, en l'Arbre de la «vida sense mort». I com la vida inesgotable es tradueix en

l'ontologia arcaica en la idea de Realitat Absoluta, l'Arbre es converteix allà en el símbol d'aquesta realitat («el Centre del Món»). L'Arbre com a Centre reflecteix que els tres nivells còsmics -Terra, Cel, Regions Infernals- es posen en comunicació. La comunicació s'expressa a vegades amb la imatge de l'Arbre com a columna universal, *Axis mundi*, que uneix, a la vegada que el sosté, el Cel amb la Terra, i la base està enfonsada en el món de sota (l'anomenat «Infern»). Aquesta Columna còsmica només pot situar-se al Centre mateix de l'Univers, ja que la totalitat del món habitable s'estén al voltant seu. Per tant, l'Arbre reflecteix un lloc sagrat constituint una *ruptura* en l'homogeneïtat de l'Espai; simbolitza una "obertura», gràcies a la qual es possibilita el trànsit d'una regió còsmica a una altra (del Cel a la Terra, i viceversa: de la Terra al Món Inferior); i al voltant d'aquest Eix còsmic s'estén el «Món», per tant, l'Eix es troba al «mig», al «*Melic de la Terra*», és el Centre del Món (1).

Mircea Eliade classifica el simbolisme de l'Arbre en els següents grups:

- El conjunt *Pedra - Arbre - Altar*, que constitueix un Microcosmos efectiu en les capes més antigues de la vida religiosa (Austràlia, Xina- Indoxina -Índia i Fenícia - Egeu).
- *L'Arbre - imatge del Cosmos* (Índia, Mesopotàmia, Escandinàvia, etc.)
- *L'Arbre - teofania còsmica* (Mesopotàmia, Índia i Egeu)
- *L'Arbre - símbol de la vida*, de la fecunditat inesgotable, de la Realitat Absoluta; relacionat amb la Gran Deessa o el simbolisme aquàtic (per exemple, *Yaksa*); identificat amb la Font de la Immortalitat («Arbre de la Vida»), etc.
- *L'Arbre - Centre del Món* i suport de l'Univers (entre els altaics, els escandinaus, etc.)

- *Vincles místics* entre els *Arbres* i els *homes* (Arbres antropògens, l'Arbre com a receptacle de les ànimes dels avantpassats, el matrimoni d'Arbres, la presència de l'Arbre a les cerimònies d'iniciació, etc.)

- *L'Arbre - símbol de la Resurrecció* de la vegetació, de la Primavera i de la «regeneració» de l'any (per exemple, el «maig», etc.)

(2)

Per exemple, l'Arbre com a *Símbol de la Vida* i com a *Font de la Immortalitat* és fonamental en la Càbala. L'Arbre de la Vida és el punt de referència principal dels cabalistes. El constitueix el Món diví o Manifestació divina, al qual simbolitzen mitjançant un esquema: l'Arbre de la Vida que és el seu Eix Central. De les Sefirot, el *Sefer Yetsirà*

només ens diu que són deu i, en un llenguatge que recorda al dels Filòsofs Hermètics, les «descriu», però no els dona un nom propi. En el *Sefer Bahir* es començarà a fer-ho i els cabalistes provençals els establiran definitivament. El *Sefer Yetsirà* comença de la següent manera: " "En treinta y dos vías secretas de Sabiduría, Dios -aquí aparecen diez nombres de la divinidad-, santificado sea su Nombre, estableció y creó su Mundo". I acaba aquesta secció dient quines són aquestes trenta-dues vies: *Diez Sefirot y Veintidós Letras: las Veintidós Letras del alfabeto hebreo*". Això reflecteix clarament l'estructura gràfica de l'Arbre de la Vida, format per deu «esferes» i vint-i-dos «canals» que les lliguen entre si (3).

L'Arbre Invertit

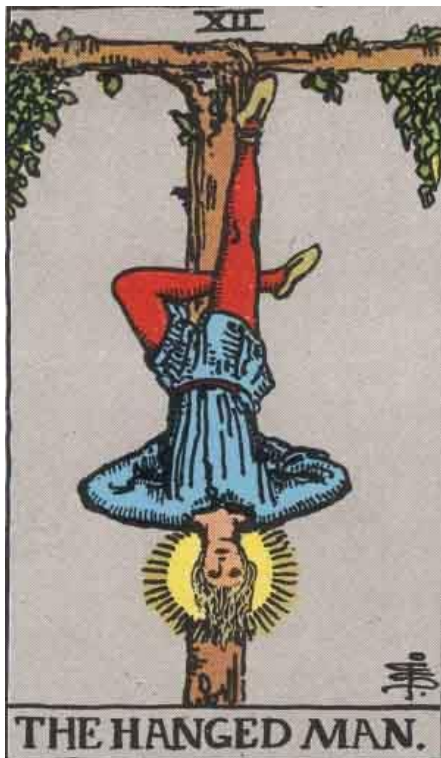
La tradició índia, des dels seus textos més antics, representa al Cosmos sota la forma d'un Arbre gegant. En els *Upanishads* es precisa dialècticament aquesta concepció: l'Univers és un «Arbre Invertit» que enfonsa les seves arrels en el Cel i estén les seves branques sobre la Terra sencera. Aquest arbre es diu *Acvattha*. L'Arbre *Acvattha* representa aquí, amb tota claredat, la *manifestació* de Brahma en el Cosmos, és a dir, la Creació com a moviment descendent. En altres textos dels *Upanishads* es confirma i es precisa aquesta intuïció del Cosmos com Arbre «*Sus ramas son el éter, el aire, el fuego, el agua, la tierra, etc.*». L'Univers sencer, així com l'experiència de l'home que en ell viu i que no s'ha separat d'ell, estan simbolitzades aquí per l'Arbre Còsmic. El mateix succeeix amb la tradició islàmica de "l'Arbre de la Felicitat", les arrels s'enfonsen en l'Últim Cel i les branques s'estenen per sobre de la Terra. Dante

s'imagina les Esferes Celestes en el seu conjunt com la corona d'un Arbre, les arrels del qual miren cap amunt (4).

Psicologia del Mite

En l'Alquímia, l'origen de l'Arbre, 'Arbre Invertit, i l'Arbre com a símbol de l'home representa un procés d'integració de l'inconscient. Això queda clarament reflectit en la carta del Tarot del **Penjat**. Un home suspès es troba penjant cap avall, d'un Arbre que té la forma de T, significat que s'inicia un procés de "descens" a les profunditats de l'Inconscient (el jo es "retira" a través d'una vivència profunda de les emocions i permet que l'inconscient "parli"). Es troba a la part central, al tronc, totalment estàtic, sense que existeixi cap oscil·lació ni cap a la dreta, ni cap a l'esquerra (el Camí d'en mig). L'Arbre és l'Arbre de la Vida i és de fusta viva, però està en forma de Creu. El simbolisme de la Creu és una unió de contraris, signe de totalització, és símbol de la Totalitat del món. En el Penjat, l'Arbre Còsmic s'humanitza i es converteix en símbol del Microcosmos, que és

l'home (5).

L' "Arbre Invertit" refà en sentit invers la processó creadora, perquè simbolitza la redempció de la Caiguda cosmogònica i de l'home. Però la "inversió" indica la necessitat de que els valors externs han de caure entre els ideals del jo, sobretot quan observa el valor del canvi i la discontinuïtat, l'avantatge de la flexibilitat i la transformació. El seu cap és ple de llum simbolitzant la conscienciació d'aquests canvis i paradoxes, és a dir, està assimilant aspectes inconscients, i es troba en aquesta posició perquè vol canviar l'escala dels seus valors, vol pensar i sentir "a l'inrevés" que la majoria de els éssers humans. La seva vida està en "suspensió" i busca el "gran despertar" a través de la mort, el Penjat busca "morir". L'Arbre també és un símbol de la Mare (l'Inconscient), el Penjat ha de ser sepultat en la Mare, per tant, és tancat en la Mare per tal de renéixer. El renaixement des d'una perspectiva psicològica, vol dir que l'Heròi extreu de les profunditats de l'Inconscient un contingut numinòs que romanía inconscient. Com la Mare, l'Arbre té significat d'Origen i ha de romandre en l'Origen, en "suspensió". Però si pot ser una tomba, també és un símbol de Vida i de Immortalitat, perquè es regenera contínuament. L'Heròi en ser sepultat a la Mare obre la possibilitat d'un contacte amb el Centre i per tant, un contacte amb el Si-Mateix, que el portarà a una transformació de la personalitat (6).

L'Arbre és una imatge de la Totalitat de la psique. Sobretot l'Arbre Còsmic ja que com a psicologema sorgeix després de la Creació i per tant, representa *el nou ordre* (per exemple, l'Arbre Yggdrasil):

- La Copa: el Món Celeste (la Consciència i el Pensament)
- El Tronc i les Fulles: el Món Terrestre (on habita la Vida, l'Inconscient)
- Les Arrels (l'Inframón) (on habita la Serp, l'Ombra).

Jung, associa l'Arbre al màndala, ja que quan apareix en els somnis o en la

fantasia, les figures simètriques tallades transversalment representarien màndales. Si el màndala representa una *vista exterior* del símbol del Si-Mateix, l'Arbre representaria una *vista interior* del mateix, és a dir, representa al Si-Mateix com un procés de creixement. L'origen de l'Arbre al *mar i en una illa* representaria l'Inconscient (la Matriu, la Mare). Aquest Arbre té set branques que el relacionen amb els set metalls i els set planetes (els Déus o Arquetips) i el converteixen en l'*Arbre dels Mons* i per tant, simbolitza l'Obra alquímica. El *Mercurius* alquímic es relaciona amb el Sòl de la sembra, el Tronc es relaciona amb Saturn, Júpiter, Venus i Mart, i les llavors o fruits al Sol i la Lluna (7). El creixement de l'Arbre estaria associat al procés que havia de seguir l'alquimista per "crear" el *Lapis Philosophorum* al seu interior. Des d'una perspectiva psicològica, equivaldria a "despertar" al Si-Mateix de les profunditats de l'Inconscient on habita alletargat. En una primera fase, hauria de "despertar" els metalls o planetes (els Déus) que jeuen adormits en les llavors i en el Tronc de l'Arbre, i en una segona fase, connectar la Copa (la Consciència) amb el Sòl (*Mercurius*) i "engendrar" en el seu interior al *Filius* (el Si-Mateix) despertant-lo a la Consciència.

Bibliografia consultada

- (1) Mircea Eliade (2010) *Tratado de Historia de las Religiones*, pàgs. 244, 248 i 274. México: Ediciones Era
 - (2) Ibid. pàgs. 243-244
 - (3) E. d'Hooghvorst (2000) *El Hilo de Penélope I*, del capítol que tracta sobre la Càbala. Tarragona: Arola Editors
 - (4) M. Eliade (2010) *Tratado de Historia de las Religiones*, pàgs. 250-252. México: Ediciones Era
 - (5) A. Amaro (2015) Tesi Doctoral “*Les imatges del Tarot Rider – Waite: el seu significat iconogràfic i simbòlic en relació al Procés d’Individuació*”, pàg. 301. Universitat Pompeu Fabra
 - (6) Ibid. pàgs. 301- 303
 - (7) C. G. Jung (2015) *Estudios sobre representaciones alquímicas*. Obra Completa: Vol. 13, pàgs. 227 i 248. Madrid: Ed. Trotta
-

Reconeixement – NoComercial (by-nc): Es permet la generació d’ obres derivades sempre que no es faci un ús comercial. Tampoc es pot utilitzar l’ obra original amb finalitats comercials.